

EEN SPEURTOCHT NAAR HET RIJKE VERLEDEN VAN MOSTERDHANDEL TIERENTEYN

André Delcart

Gent telt veel oude winkelpanden die hun authenticiteit voor een stuk hebben behouden en waarin toch ronduit hedendaagse producten worden aangeboden. Een nummer van Mensen en Dingen (2016 nr. 4) werd hieraan gewijd en onlangs gaf de Dienst Monumentenzorg van de stad Gent een mooi boek uit specifiek over Gentse winkelpuien. Er zijn heel wat straten en pleinen waar het aangenaam toeven is en waarop de tijd schijnbaar nauwelijks vat heeft gekregen.

Sommige delen van de stad roepen echt herinneringen op aan vroeger en hebben de sfeer behouden. Denken we maar aan de Groentenmarkt (tot einde 17de eeuw de Vismarkt).

Afb. 1. Detail met de niet erg opvallende metalen halve maan, centraal op het bord 'Mostaardfabriek' aan de huidige vestiging Tierenteyn-Verlent, Groentenmarkt nr. 3 (foto 2016).

Afb. 2. Detail met de halve maan in het fronton van Korte Munt nr. 5 (foto 2016).

Het meest indrukwekkende gebouw op dat pleintje is uiteraard het Groot Vleeshuis. De Groentenmarkt is sinds 1995 in zijn geheel beschermd als stadsgezicht. Enkele merkwaardige gebouwen werden geklasseerd als monument. Zo ook de authentieke mosterdwinkel van Tierenteyn-Verlent, een van de meest gekende handelszaken in Gent. Bijzonder is dat ook het interieur van de winkel intact bleef, en de mosterd is er nog altijd even straf. De naam Tierenteyn staat symbool voor een straffe mosterd, maar evenzeer voor de prachtige en unieke locatie wijd en zijd gekend.

Start buiten de Brugse Poort en winkel aan de Groentenmarkt

De lange geschiedenis Tierenteyn startte in het begin van de 19de eeuw, toen ene Petrus Tierenteyn zijn eerste mosterd fabriceerde. Het exacte begin is meer dan eens betwijfeld en sommige ‘druksels’ vermelden zelfs 1790 wat onmogelijk is: Petrus werd geboren in 1788 (op 26 november). Meer waarschijnlijk is dat de start van de mosterdzaak in de 19de eeuw te situeren is, en wel in de omgeving van de Brugse Steenweg. Exacte gegevens over het aller-eerste begin ontbreken echter. Wij kennen wel uit de archieven een aanvraag in 1842 tot het installeren van een stoommachine in de Faubourg de la Porte de Bruges, de eerste vestigingsplaats van de firma Tierenteyn.

Wie vanuit de Brugsepoortwijk producten wilde verkopen in Gent-stad moest in die periode (tot 1860) tol betalen aan de stadspoorten. Wellicht daarom installeerde Tierenteyn een winkel voor de verkoop van zijn mosterd in het centrum van de stad aan de ‘Marché aux Légumes’. Waarschijnlijk ging het om een overname van de kruidenierswinkel Ramon en Van Geem of van een huis ernaast. De twee winkels zijn te vinden op achtereenvolgens volgende adressen (vermoedelijk dezelfde huizen met wisselende straatbenamingen en huisnummers) in de oude handeldsgidsen bekend als de Wegwijzers van Gent:

1840-1844 : Ramon-Van Geem Groenselmart 5

1845-1853 : Ramon-Van Geem, Korte Munt 5

1854-1855 : Ramon-Van Geem, Groenselmarkt 6

1840-1853 : Tierenteyn, Groenselmarkt 8

1854-1862 : Tierenteyn, Korte Munt 5

1863-1866 : Tiereneyn-Verlent, Groenselmarkt 3

1867-1868 : Tierenteyn-Verlent (Wed.), Groenselmarkt 3

1869 : Tierenteyn A. (Firma), Groenselmarkt 3

De straatnaamgeving en de huisnummering zijn verwarrend. De winkel is nu gevestigd in een gebouw dat de huisnummering Groentenmarkt volgt (nr. 3). De gevel draagt fier de naam Vve Tierenteyn, het huisnummer en (moeilijker zichtbaar) een sobere (vermoedelijk) koperen maansikkel (afb.1). In 'Bouwen door de eeuwen heen, deel 4na Stad Gent', lezen we dat de kelder, bereikbaar via een buitentrap met luik, 'romaans' is en voorzien van gedeeltelijk bewaarde zuiltjes met krulkapitelen. En we vinden er ook in dat de mostaardhandel er sinds 1883 gevestigd is. Hoe valt dat te rijmen met bovenstaande vroegere vermeldingen?

Om een mogelijke verklaring daarvoor te vinden moeten we even dichterbij de Korenmarkt de gevels nauwlettend bekijken. In de uitspringende huizenrij die de naam Korte Munt draagt, staat er nog een tweede huis (nr. 5, sinds lang

Afb. 3. Een plannetje uit Frans De Potter (Gent van den oudsten tijd tot heden, deel 2). Het derde huis van rechts in de uitspringende Korte Munt was De Mane, later de Halve Mane, huisnummer 5, vermoedelijk de eerste vestiging van mosterdhandel Tierenteyn in Gent-centrum, nu kantoorhandel Timmermans. Uiterst rechts de middeleeuwse benaming 'Galeide' (gallerij) van het actuele mosterdwinkelhuis.

kantoorhandel Timmermans) met een halve maan op de gevel (afb. 2). Gelukkig bleef die maan, een lachend exemplaar, bewaard in een fronton boven het balkon aan de eerste verdieping onder een mooie rococo klokgevel. Eveneens in 'Bouwen...' lezen we dat de gevel zijn huidig uitzicht in 1746 kreeg en dat de sculpturale vulling uit de 19de eeuw dateert toen de zaak 'A la demie Lune' er gevestigd was. Vermoedelijk was dit de eerste vestigingsplaats van Tierenteyn in het stadscentrum. Deze laatste straat telt slechts drie huizen op de oude rooilijn. Meer naar de Korenmarkt toe werden de huisgevels ca. 1950 afgebroken ten behoeve van het tramverkeer en aanzienlijk achteruit tegen betonnen winkelruimten gereconstrueerd.

De huisnaam is nog heel wat ouder. Frans De Potter ('Gent van den oudsten tijd tot heden', deel 2, p. 458 en 460) vond een vermelding van De Mane op deze plek uit 1422-1423 en nog andere uit de jaren 1500 (afb. 3). Wel verwarrend is dat amper een boogschut verder, aan de Hooiaard, nog een ander huis als De Halve Mane bekend stond. Dat huis versmolt in 1750 met het buurhuis De Lelie. Wellicht werd het dubbelhuis vanaf dan ook de Lelie genoemd en verhuisde de 'Halve' toen naar de Korte Munt.

Afb. 4. Op deze foto die dateert uit het Interbellum, poseren Zulma Tierenteyn (†1949) en een werkmans voor hun winkel met een mooi geschilderde nr. 3, heden ook nog het adres: Groentenmarkt 3.

Later wedervaren

De zaak van Petrus werd verdergezet door zijn zoon Franciscus (Augustus). Augustus trouwde met Adelaide Verlent. Vanaf die tijd werd het Tierenteyn-Verlent. Na het overlijden van Augustus (1866) zet de weduwe de handel verder en hertrouwt in 1868 met Ernest Lacquet. Gedurende korte tijd kwam er een naam wissel, maar tot op heden bleef de benaming Tierenteyn-Verlent een constante. De kinderen van Augustus, Felix en Zulma, namen de winkel over. Felix huwde op latere leeftijd. Zulma kleef ongehuwd en stierf in 1949 (afb. 4). Het is Zulma die in 1923 de merknaam met de afbeelding van La Demi Lune, De Halve Maan, liet deponeren, met als hoogst dubieus stichtingsjaar 1790 (afb. 5).

Petrus Tierenteyn had zeven kinderen. Niet enkel August 'deed' in mosterd, ook andere kinderen en kleinkinderen vestigden zich als mosterdfabrikant. Hierna volgt een opsomming.

Tierenteyn in Gent

Tijdens het interbellum had je geen probleem om Tierenteyn mosterd te kopen in Gent.

Afb. 5. Etiketten met het twijfelachtige stichtingsjaar 1790.

De Tierenteynen zorgden zelfs voor verwarring door onderlinge concurrentie. Twee uithangborden met de aanbeveling voor mosterd van resp. Richard en Edmond hingen zelfs naast mekaar op de Kleine Vismarkt.

TIERENTEYN-VERLENT

Franciscus August (1833-1866), Groentenmarkt (Tierenteyn-Verlent) opgevolgd door de kinderen Felix en Zulma. Vanaf 1947 in vreemde handen: Antoon De Meyer en in 1958 Jean Caessens, opgevolgd door diens dochter Catherine en sedert vorig jaar door de kleindochter Christine. Jaarlijks wordt de winkel bezocht door vele klanten die er hun meegebrachte potje komen vullen, of mosterd en speciale azijnen en condimenten kopen, samen met een massa toeristen van over de hele wereld. Het huis op de Groentemarkt 3 werd bekend onder de naam “A la Demi-Lune”, niet toevallig het logo van de mosterdwinkel Tierenteyn-Verlent. Zowel gebouw als interieur zijn sinds 1995 beschermd als monument. Aan het winkelinterieur mag dus niets meer veranderd worden. Dat vraagt soms heel wat creativiteit van de huidige eigenaars, vertelt. Catherine Caesens: ‘Onze hedendaagse weegschaal en kassa hebben we weggemoffeld zodat ze niet zichtbaar zijn voor de klanten. Oorspronkelijk werkte de verlichting op gas, maar het armatuur is aangepast naar elektriciteit. Ook onze mosterdvaten en potten zijn origineel. We koesteren ze omdat ze bij dit huis horen. Een geklasseerd pand onderhouden kost veel, maar we krijgen publiciteit via de Dienst voor Toerisme zodat we veel aan toeristen verkope,

FERDINAND TIERENTEYN

Stropkes mosterd

Chaussée de Bruges, Bevrijdingsdreef, Bisschop Seghersplein, later Sparrestraat (afb. 6, 7 en 8). Opgevolgd door Edmond, en later door diens zoon Ferdinand. Vanaf 1939 in vreemde handen: achtereenvolgens Fredegonde Meirleire, Guy Mortier en vanaf 2009 Bernard Desrumaux, die in 2011 de zaak verhuist naar Deinze (Europalaan 53). De publicitaire verzen van Willem Elsschot verschenen in Snoecks droegen zeker bij tot de bekendheid van de mosterd ‘Ferdinand Tierenteyn’.

Andere Tierenteyn bedrijven zijn inmiddels verdwenen: De eerste drie hieronder aangegeven zijn waarschijnlijk opeenvolgende vestigingen in de slachthuiswijk van het bedrijfje van Richard Tierenteyn dat een verkoopdepot had aan de Kleine Vismarkt.

Afb. 6, 7 en 8: Het bedrijf Ferdinand Tierenteyn in de Sparrestraat (nu in Deinze) produceerde naast mosterd ook azijn (foto's 2016).

MOUTARDE INCORRUPTIBLE / INALTERABLE RICHARD TIERENTEYN (zoon van Ferdinand) Rue St-Macaire 17 (nu Prooststraat, Machariuswijk), Gand. Merkdeponering 1892.

LA PERSÉVERANCE

Usine à Vapeur, Rue Saint-Joseph (nu Schoolkaai, Machariuswijk).

MOUTARDERIE NATIONALE / ANCIENNE MAISON R. TIERENTEYN (Boulevard de l'Abattoir 20, nu Slachthuisstraat). **USINES DES MOULINS ST-PIERRE**, Rue Longue des Casernes 45 (Kazernenstraat).

Tierenteyn in andere steden

Niet alleen in Gent, ook in andere steden kwam er mogelijkheid om zich daarvan te voorzien van mosterd Tierenteyn, mede door toedoen van de nazaten van Felix Tierenteyn.

Antwerpen

DE ARME DUIVEL - AU PAUVRE DIABLE

Felix Tierenteyn (° 1816 zoon van Petrus) in de Damburggestraat te Antwerpen, later verder gezet door de zonen Henri en Jean.

Brussel

AROMA

Chaussée d'Alseberg, Sint-Gillis.

Merkdeponering te Brussel door Richard Tierenteyn (zoon Van Ferdinand) in 1897.

Liège

TIERENTEYN AD.

van 1900 tot 1948, op diverse plaatsen: Passage Lemonnier, Rue Lulay, Rue Saint-Marie.

Literatuur en fotoverantwoording

Delcart, A. (1997). Mosterd een culinaire en historische ontdekkingstocht, Mens & Cultuur, Gent. Hierin o.m. een genealogie van de Tierenteyns (p. 133 – 188). De foto's zijn afkomstig uit privé collecties.